

TARKASTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2010 vp

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2009

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 27 päivänä toukokuuta 2010 lähettäessään Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomuksen vuodelta 2009 (K 6/2010 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Seppo Niemi, tarkastusvaliokunta, eduskunta
- kansanedustaja, Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja Paavo Arhinmäki, eduskunta

- pohjoismainen yhteistyöministeri Jan Vapaavuori, ulkoasiainministeriö
- ministeri Ole Norrback, rajaestefoorumin puheenjohtaja
- Pohjoismaiden neuvoston keskiryhmän pääsihteeri Terhi Tikkala, eduskunta, keskustan eduskuntaryhmä.

Viitetiedot

Tarkastusvaliokunta on kokouksessaan 8.6.2010 päättänyt, että asian K 6/2010 vp Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2009 yhteydessä käsitellään asia TRO 3/2010 vp Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston toiminta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Pohjoismaat harjoittavat keskenään perinteikästä ja laajaa virallista alueyhteistyötä, ja poliittinen yhteistyö perustuu yhteisiin arvoihin, yhteiseen historiaan ja samankaltaiseen kulttuuritaustaan. Yhteistyön taustalla vaikuttaa kaikille Pohjoismaille yhteinen hyvinvointiyhteiskunnan malli. Tarkastusvaliokunnan käsityksen mukaan tätä toimintaa ei ole syytä kyseenalaistaa, mutta valiokunta haluaa kiinnittää ulkoasianvaliokunnan huomiota muutamiin asioihin, joita kehittä-

mällä toiminnalla voitaisiin saada aikaiseksi sekä parempaa vaikuttavuutta että vastinetta Suomen panostukselle.

Rahoitus ja toimintatavat

Pohjoismaiseen yhteistyöhön osallistuvat Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska ja Islanti sekä itsehallintoalueet Ahvenanmaa, Grönlanti ja Färsaaret. Yhteistyö tapahtuu Pohjoismaiden neuvostossa (PN), Pohjoismaiden ministerineuvostossa (PMN) sekä pääministereiden, ulkoministereiden

den ja muiden ministereiden kokouksissa, erityisissä yhteistyöelimissä ja maiden viranomaisten välillä.

Eduskunnan valitsemat Pohjoismaiden neuvoston 18 jäsentä, hallituksen määräämät edustajat ja Ahvenanmaan valtuuskunta muodostavat Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan. Virallinen pohjoismainen yhteistyö ra-

hoitetaan pääasiassa verovaroin. Budjetin maa-kohtaiset maksuosuudet määräytyvät erityisten jakoperusteiden mukaan, joissa on ollut pientä vaihtelua. Vuoden 2009 budjetissa Suomen maksuosuus oli 17,5 %. Pohjoismaiden neuvoston budjetti on noin 4 milj. euroa ja ministerineuvoston budjetti noin 120 milj. euroa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston budjetti ja Suomen maksuosuus, milj. euroa

	2006	2007	2008	2009	2010
PMN:n budjetti	113 636	117 026	114 226	122 378	120 866
Suomen maksuosuus	21 622	21 594	22 701	27 219	23 363

Yli kolmasosa Pohjoismaisen ministerineuvoston budjetista käytetään pohjoismaisten laitosten rahoittamiseen. Osa laitoksista rahoitetaan kokonaan budjettivaroilla, osa saa rahoitusta suoraan Pohjoismaiden hallituksilta ja osa rahoituksesta tulee julkisen sektorin ulkopuolelta.

Pohjola-Norden-yhdistyksissä tehtävä kansalaisyhteistyö taas rahoitetaan jäsenmaksuilla, Pohjoismaiden hallitusten määrärahoilla sekä

Pohjoismaiden ministerineuvoston, kahdenvälisten rahastojen ja muiden rahoittajien tuella.

Pohjoismaiden neuvoston kansallisten valtuuskuntien menoista vastaa kukin maa osaltaan. Eduskunnan tilitoimistosta saadun selvityksen mukaan Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta aiheutui eduskunnalle menoja vuosina 2005—2009 seuraavasti:

Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta eduskunnalle aiheutuneet menot, euroa

	2005	2006	2007	2008	2009
Yhteensä	1 263 164	1 227 501	1 280 561	1 276 560	1 246 295

Taulukon perusteella menot eivät ole kasvaneet ja reaaliarvoltaan ne ovat jopa laskeneet. Neuvoston toimintaa on arvosteltu siitä lähtökohdasta, että päätökset ovat suosituksia eikä neuvostolla ole toimivaltaa kansallisella tasolla. Myös toiminnan hitaus, byrokraattisuus ja sisältö on saanut kritiikkiä. Pitkäjänteisteistä työskentelyä heikentävänä on pidetty myös sitä, että Pohjoismaiden neuvostossa valtuutetut vaihtuvat vaaleista johtuen lyhyin välein. Myös EU-yhteistyössä nähdään kehittämisen tarvetta.

Toimintatapoja on viime vuosina kuitenkin tehostettu, sillä muun muassa aiemmin viikon kestäneet yleiskokoukset kestävät nykyään 2—3 päivää. Vuonna 2005 tehdyssä reformissa ministerineuvostojen lukumäärä vähennettiin 18:sta 11:een. Viime vuosina on pohjoismaisia laitok-

sia myös yhdistetty toiminnan tehostamiseksi. Esimerkkinä voidaan mainita Nordisk välfärdscenter, joka perustettiin Tukholmaan yhdistämällä neljä alan pohjoismaista laitosta.

Toiminnan tehostamis- ja rationalisointitaroituksessa kokousten määrää on vähennetty ja kokouksia pidetään yhtä aikaa samassa paikassa, jolloin saavutetaan säästöjä tilakustannuksissa. Säästöjä on saavutettu myös matka- ja majoituskustannuksissa.

Rajaestetyö ja toiminnan vaikuttavuus

Rajaestetyö on ollut pitkään keskeisellä sijalla pohjoismaisessa yhteistyössä, ja sen avulla on saavutettu konkreettisia tuloksia ja taloudellista hyötyä ja se on ollut edelläkävijä sisämarkkinoi-

den kehittämisessä. Se on myös parantanut Pohjoismaiden välisen kaupan edellytyksiä ja erityisesti PK-teollisuuden toimintaa.

Rajaesteitä on Pohjoismaiden erilaisissa verotuskysymyksissä, eläkekäytännöissä, sairausvakuutusasioissa sekä sosiaali- ja työttömyys-etuuksissa. Myös yritysten rajan yli tapahtuvassa toiminnassa esiintyy monia esteitä, jotka rajoittavat niiden vapaata toimintaa. Vaikka kyseisiä ongelmia on poistettu, tulee niitä jatkuvasti lisää, koska eri maiden lainsäädäntöjen pohjoismainen koordinaatio ei ole riittävän hyvää. Kansallisessa säädösvalmistelussa ei kiinnitetä riittävästi huomiota muiden Pohjoismaiden vastaaviin säännöksiin. Näin maiden samaa asiaa koskeviin säädöksiin tulee sisältöeroja ja ne muodostavat uusia rajaesteitä. Rajaesteitä aiheutuu lisäksi siitä, että jäsenmaat huomioivat Pohjoismaiden neuvoston suositukset omassa lainsäädännössään eri tavoin. Myös EU-direktiivit luovat rajaesteitä.

Rajaestetyöllä on saavutettu taloudellista hyötyä. Rajaesteitä poistamalla on parannettu pohjoismaisten yritysten toimintamahdollisuuksia ja kilpailukykyä ja edistetty pohjoismaisten sisämarkkinoiden kehitystä. Yksilötasolla taloudellisia hyötyjä on saavutettu muun muassa verotus- ja eläkekysymyksissä sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvissä etuuksissa. Tarkastusvaliokunta painottaa taloudellisten hyötyjen merkitystä ja ehdottaa, että hallituksen esityksiin sisältyisi jatkossa riittävän laaja ja syvällinen pohjoismainen vertailu.

Pohjoismainen yhteistyö on tuottanut myös monia immateriaalisia ja taloudellisesti vaikeas-

ti mitattavia hyötyjä. Vahva panostus esim. kulttuuriyhteistyöhön on lisännyt kaikinpuolista pohjoismaista kanssakäymistä, edistänyt eri maiden kulttuurien tuntemusta ja parantanut taiteilijoiden työskentelymahdollisuuksia. Tutkimustoiminnalla on puolestaan parannettu tutkijoiden mahdollisuuksia päästä mukaan merkittäviin pohjoismaisiin ja eurooppalaisiin tutkimushankkeisiin sekä parannettu Pohjoismaiden mahdollisuuksia hyödyntää uutta tutkimustietoa.

Suomen valtuuskunta on kiinnittänyt huomiota eri yhteyksissä suomenkielen asemaan yhteistyössä. Suomi ei ole virallinen yhteistyön kieli. Valtuutettujen kokouksissa puhe tulkitaan, mutta suomenkieliset kokousasiakirjat saapuvat valtuutetuille usein niin myöhään, että se hankaloittaa kokouksiin valmistautumista. Virkamiesten kokouksissa ei voi käyttää suomea, ja Kööpenhaminassa sijaitsevien sihteeristöjen henkilöstövalintojen haastatteluja suoritetaan tanskan kielellä. Tämä hankaloittaa suomalaisten pääsyä sihteeristön ja valiokuntien keskeisiin tehtäviin. Kielelliset ongelmat heikentävät tosiasiaassa suomalaisten vaikutusmahdollisuuksia ja Suomen näkemyksen eteenpäin viemistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomen vaikuttamismahdollisuuksia käytännön tasolla parannetaan.

Lausunto

Lausuntonaan tarkastusvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

TrVL 5/2010 vp — K 6/2010 vp

Helsingissä 17 päivänä kesäkuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Matti Ahde /sd	Johanna Ojala-Niemelä /sd
vpj.	Klaus Pentti /kesk	Petri Salo /kok
jäs.	Risto Autio /kesk	Kari Uotila /vas
	Pertti Hemmilä /kok	Pekka Vilkuna /kesk
	Sinikka Hurskainen /sd	Raimo Vistbacka /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Nora Grönholm
valiokuntaneuvos Matti Salminen.